

Texase pealinn Austin – eeskuju Eestile

Paljudele riikidele ja omavalitsustele nõu andnud konsultandid räägivad, miks on klastrid olulised ja kuidas neid tekitada. Ning ka sellest, miks võiks Texase osariigi pealinna Austini kogemus Eestile eeskujuks olla.

San Francisco lahe ääres paiknevas maalilises 7000 elanikuga Sausalito linnakeses asuva nõustamisfirma Economic Competitiveness Group (ECG) haare on ülemaailmne – ettevõtte on jaganud oma soovitusi kõigil kontinentidel peale Antarktika. Ettevõtte tegeleb piirkondade või tervete riikide konkurentsivõime klastripõhise tõstmisega ehk püüab tekitada koostöövõrgustikke, mis kohalikku majandust edendaks. „Me ei tegelegi nii väga klastritega, vaid tehnoloogiatega oluliste inimeste kokkuviiamiseks, liidrite mobiliseerimisega,” ütleb aga firma president Alec Hansen. „Enamik klastriprobleeme ei ole tehnilised, vaid inimlikud.”

ECG projekt algab traditsiooniliselt olukorra analüüsi ja seda kokkuvõtva raportiga – millised klastrid piirkonnas asuvad, kui suured ja millises arengufaasis need on. See toob sageli päevalvalgele ootamatuid asju – näiteks Marini maakonnas, kus paikneb ka Sausalito, on üllatavalt palju ehitajaid, kuigi

uusehitised ja kinnisvaraarendus on piirkonnas pea täielikult keelatud. Ehitusfirmad tegelevad hoopis eeskätt vanade majade renoveerimisega.

Analüüsist üksi jääb aga väheseks – selle tulemusel sündivad soovitusel tuleb ka ellu viia. „Selle juures on palju vahendustööd, millega suurem osa nõustajaist ei tegele,” sõnab ECG nõustaja Ted Lyman. Soovitude elluviimiseks tuleb kokku viia erinevate kohalike huvirühmade esindajad – ettevõtjad, teadlased, [oma]valitsustegelased. Panna nad regulaarselt koos käima ja asjade üle

Enamik klastriprobleeme ei ole tehnilised, vaid inimlikud.

arutama. Ja selle käigus sõnadelt tegudele minema. Analüüsiraport, mis paljudel nõustajatel ongi töö lõpptulemus, on ECG-l pigem katalüsaatori või vajalikke inimesi kokku toova magneti rollis. „Me oleme kasutanud sama mudelit kõikjal, praegu tegeleme sellega Etioopias,” räägib Lyman.

Kuna eesmärgiks on eeskätt praktiliste tulemuste saavutamine, hoiavad nõustajad end tagaplaanile. Projektide käilakujudeks on tavaliselt kohalikud, soovitatavalt erasektori esindajad. Nõustajad disainivad projekti ja õpetavad kohalikke, mida need ütleva peavad. „Väljastpoolt tulija saab rääkida probleemidest otse,” kinnitab Hansen. „Näiteks Türgis ei või kohalikud Armeenias rääkida. Mina räägin seal kogu aeg Armeenias.”

Mida siis sel moel saavutada annab? Lyman toob näite – Texase osariigi pealinn Austin oli 1980-ndatel uimasevõitu ülikoolilinn. Seal asusid Motorola ja IBM-i tehased, muud suuremat tööstust linnas polnudki. »

Üks peamisi tööandjaid oli Texase osariigi valitsus, lisaks muidugi üks USA paremaid avalikke ülikoole – Texase Ülikool. Praeguseks on Austin saanud aga USA tähtsuselt teiseks tehnologiapiirkonnaks Ränioru järel. Tööpuudus on linnas praegu 5,5%, kui USA keskmine on 8,9%. „25 aastaga saavutas Austin sama, mis võttis Räniorul aega 50 aastat,” sõnab Lyman ja leiab, et Texase pealinn võiks Eestilegi huvipakkuv eeskuju olla.

Lyman uuris tegelikult klastreid juba enne, kui neid sedasi kutsuma hakatigi. Ta töötas sama teadlaste rühmaga alates 1973. aastast Stanfordi Uurimisinstituudis (SRI), kus sääraseid võrgustikke koostöömajandusteks hüüti. 1990. aastal aga hakkas Harvardi Ärikõrgkooli professor Michael Porter neid hoopistükki klastreteks nimetama. SRI-s tegeles Lyman klastrete teadusliku uurimistööga, mille tulemusel ilmus rida pakse raporteid. „Lihtsalt majandusanalüüsid ei vii sind kaugele,” ütleb ta aga nüüd. „Tuleb minna sellele tasemele, kus saab midagi korda saata.”

1980-ndatel asuski ta nõustajana oma

teadustöö õppetunde ellu viima. Esialgu andsid talle leiba esmajoones USA kirdeosas paiknevad n-ö roostevõotme piirkonnad, mida paarikümne aasta eest tabas ettevõtete pankrotistumise ja töökohtade väljarände laine. Järgnes koostöö erinevate tehnologiapiirkondadega. ECG-s töötab ta alates 1993. aastast, mil teadlaste rühm SRI-st sinna üle kolis.

Koostööd on tehtud nii linnade, maapiirkondade, osariikide kui ka tervete riikidega. „Me oleme nagu ämmaemandad – aitame sünnitusel, kuid ei pruugi näha, kuidas laps üles kasvab,” toob Hansen võrdluse.

Varasematel aegadel oli maailm Hanseni hinnangul klatripõhine 40% ulatuses, nüüd aga juba 60–70 protsendi ulatuses – üleilmastumine on sundinud ettevõtteid ja terveid piirkondi spetsialiseeruma. „Klastrid on majanduslik reaalsus,” leiab Hansen. „Kas tahate kasutada neid oma majandusarengu alusena, on teie asi. Võib kasutada ka innovatsiooni- või tehnoloogiapõhist lähenemist. Ma ei usu, et klatriid oleks võlurohi, kuid kindlasti on nad kena viis vajalike inimeste kokku toomiseks.”

VEINI- JA TURISMIKLASTRID CALIFORNIAS

California Napa orus asuva veini- ja turismiklastrid rajas mullu surnud Robert Mondavi koos käputäie mõttekaaslastega. Enamik temaaegseid veinitootjaid pidas teda poolhulluks, kui ta oma visioonist rääkis.

Napa orgu saatis aga selline edu, et Kesk-Californias paikneva Monterey maakonna omavalitsusjuhid ja ärimedid kutsusid Economic Competitiveness Groupi nõustajad appi, et ka nende piirkonnas midagi sarnast sünniks.

Üks läbiviidud projekti tulemusi on näiteks viinamarjaväätidega kaunistatud mikrobusside liinivõrgu Grapewine Express käimapanek, mis turistide ühest veinikeldrist teise sõidutab. Ei olegi nagu midagi erilist? Alec Hansen nendib aga, et Grapewine Expressi idee ringles piirkonnas juba kümmekond aastat, kuid tegudeni ei jõudnud keegi. Kõikvõimalikud regulatsioonid ja piirangud on Monterey nimelt niivõrd keerukad, et mikrobusside sõitmapanekut peeti võimatuks. Kui aga välispidised nõustajad ärimedid ja otsustajad ühise laua taha töid, suudeti tõkked eemaldada.

RÄNIORU TEHNOLOOGIAKLASTER

Ränioru tehnoloogiakeskuse sünniajaks peetakse möödunud sajandi esimese teise kümnendi vahetust, termin „Räniorg“ võeti kasutusele 1970-ndatel. See tähistab piirkonda San Francisco lahe lõunaosas, kus asub rida väiksemaid lin-

nu ja üks suur – ligi miljoni elanikuga San Jose.

Aastakümneid käis elu piirkonnas isevoolu teed – individualistlikud tehnoloogianimesed ja ärijuhid olid veendunud, et „poliitika puudumine on hea poliitika“. Ränioru iseloomustas ettevõtete vaheline usaldamatus, raevukas konkurents ja era/avaliku sektori partnerluse vähesus. 1980-ndate aastate teisel poolel tabas aga tehnoloogiaäri madalseis. Aastail 1985–1990 kadus Räniorust 40 000 töökohta. Viiesik alla 30-aastasest elanikest tahtis piirkonnast lahkuda. Piirkonna äri- ja omavalitsusjuhid leidsid, et nii enam ei saa. Nõustajate juhtimisel pandi 1992. aastal ettevõtjatest, omavalitsusjuhtidest ja teadlastest kokku 15 töörühma, kelle eesmärgiks oli koostada Ränioru tegevusplaan 21. sajandiks. Selle tulemusel sündis 42 strateegiat valdkondades, mis ulatuvad ettevõtluse toetamisest ja maksupoliitikast keskkonnakaitсени.

LUKSUSKÄEKOTID ETIOOPIAST

Etiopia majandus on küll viimastel aastatel hoogsalt kasvanud, kuid riik on endiselt äärmiselt vaene. Peamisteks eksportkaupadeks on kohv, lõikelilled ja kuld.

Riigil on küll maailmas suuruselt kümnene kari, kuid seda kasutati varem peaaegu ainult liha ja piima saamiseks, nahad läksid prügimäele. USA arengubiorganisatsiooni USAID poolt palgatud Economic Competitiveness Group soovitas säärase raiskamise lõpetada. Itaaliast toodi disainerid, Saksamaalt insenerid ning USA-st juhid ja turundusinimesed, et riigi nahatööstus jalule aidata.

Tulemus – kolme aastaga on nahktoodete müük kahekordistunud. Luksusaksesuaaride tootja Taytu – nime on see saanud kunagise võimuka keisrinna Taytu Betuli (1851–1918) järgi – müüb Euroopas nahkkotte, mille hulgihind on keskel läbi kaheksa euro ringis.